

MAARJAMAA

EESTI KATOLIIKLASTE RINGKIRI

Nr. 2 (12)

V aastakäik

Jaanipäeval 1966

Vahel ei oota Issand meilt muud kui veidi tähelepanu ja natuke järelemõtlemist.

(Rumalad neitsid, Strasbourgi katedraal. — « Kes rumalad olid, need võtsid oma lambid, aga nemad ei võtnud mitte õli enestega. Aga mõistlikud võtsid õli oma astjate sisse ühtlasi oma lampidega ». Matt. 25, 3-4.)

Kes loeb Piiblit?

Kristlik ajakirjandus tuletab oma lugejaile tihtipeale meelde rõõmustavat seika, et Piibel olevat « ikka veel » esikohal raamatuturu bestsellerite hulgas, olevat isegi maailma loetuim raamat.

Piibli aukartustäratavas levikus pole põhjust kahelda: need statistikad peavad paika. Kuid kuidas on lugu Pühakirja lugemisega? Küsimusele, kui palju läinud aastal levitatud Piiblitest on juba läbi loetud, ei oskaks keegi vastata: lugejate arvu kindlakstegemiseks pole meil lihtsalt mingisugust vahendit.

Muude raamatute puhul võib enamasti õigusega öelda, et lugejate arv on sama mis ostjate oma — milleks nad siis muidu ostavad? Kuid siingi tuleb ettevaatust tarvitada: raamatukauplejad teavad jutustada « kundedest », kes tellivad Schilleri või Goethe kogutud teoseid meetrikaupa ning kardinale värviga kooskõlastatud köites.

Midagi selletaolist on meie päevil juhtunud ka Pühakirjaga, olgu tegemist omal algatusel või teiste ergutusel ostetud või siis ka kingitud Piibliga. Paljudele kristlastele näib Raamatute Raamatust olevat saanud lihtsalt korteri sisustuse juurde kuuluv ese.

Muidugi mõista võib ainult rõõmu tunda nende tõsiuhke väljanägemisega perekonnapiiblite üle, mis paljudes kristlikes kodudes aukohal peetakse, samuti ei kurvasta kedagi leerilapsele kingitud vähema-odavama Pühakirja olemasolu kuskil alandlikumas raamaturiiuli nurgas. Veel vähem see, kui pereisa jõuluõhtul pühade-evangeeliumi pidulikult ette loeb: kuidas oleks see võimalik, kui majas ei leidukski Piiblit? Kuid kas võib seda juhuslikku lahtilöömist « Piibli lugemiseks » nimetada? Või kas tohime pidada ideaalseks olukorda, kus kristlik perekond on Jumala elava ja eluandva sõna niiöelda nurka vaikima pannud — olgugi et võibolla kena kummuti ja pitsirätiku peale — nagu mõne liiga jutuka koolipoisi, kes teistele rahu ei anna? Kas pole see kapitali sukasääres hoidmine, selle asemel et seda käiku lasta, tuluks enesele ja teistele?

Kristlikust seisukohast lähtudes pole puuduse kindlakstegemisega veel suurt midagi saavutatud. Tõsiasi, et viimasel ajal Piibli lugemist terve rea konfessioonide algatusel eriti edendatakse, näitab selle unarussejäämise laialdast ulatust. Selle üle on põhjust muret tunda ning seisukorra paranemise eest palvetada — ka siis, kui peaksime kindlaks tegema, et meie, eestlased, selles asjas rõõmustavaks erandiks oleme. Igal juhul jääb aga esimeseks asjaks, omaenese hinges ringi vaadata: missugusel kohal seisab seal Jumala Sõna? Alles siis oskame sellele anda Jumalast määratud koha ka oma perekonna igapäevases elus, ning lõpuks õige vastuse alguses esitatud küsimusele, nimelt: « Mina loen ».

Niisiis on Jumal, mõlema Testamendi inspireerija ja autor, nõnda targasti seadnud, et 'Uus oleks pelgus Vanas ning Vana selguks Uues. 'Sest olgugi et Kristus on Uue Liidulepingu oma verele rajanud (vrd. Luuk. 22, 20; 1 Kor. 11, 25), saavad Vana Testamendi raamatud, mis tervikuna Hea Sõnumi kuulutusse võeti, alles Uues Testamendis oma täieliku tähenduse ja selguse (vrd. Matt. 5, 17; Luuk. 24, 27; Room. 16, 25-26; 2 Kor. 3, 14-16) ning valgustavad ja seletavad teda omalt poolt.

II Vatikani Kirikukogu dogmaatiline konstitutsioon **De Divina Revelatione**

Selsamal tunnil sai Jeesus Vaimu käes väga rõõmsaks ja ütles: « Ma kiidan sind, Isa, taeva ja maa Issand, et sa oled selle tarkade ja mõistlikkude eest ära peitnud ning kõige vähematele ilmutanud! Jah, Isa, sest nõnda oled sina heaks arvanud! Kõik on mu Isa läbi minu kätte antud ja keegi ei tea, kes on Poeg, kui vaid Isa, ja kes on Isa, kui vaid Poeg ja see, kellele Poeg tahab seda ilmutada ».

Luuka 10, 21-22

Tänapäeval räägitakse tihti kolme või enama « suure » kokkusaamisest, « tipukonverentsidest », « võimublokkidest », « inimmaterjalist » jne. Üksikut inimest või väikerahvast võetakse nende « suurte » asjade funktsioonina, nendest olenevana, ning näib et on palju neid kes mõtlevad ja ütlevad: « Kuhu sa üksi hulga vastu ikka jõuad: kõige targem on teistega kaasa minna ». See näib « kõige mõistlikum ».

Seevastu võime Jumalasõna, Vana ja Uut Testamenti, võtta üheainsa « väikese » ja « vähese » ülemlauluna. Vana Testamendi keskseks osaks on *ühe* mehe, ustava Aabrami järeltulijate kasvamine suureks rahvaks. Selle rahva ajalugu areneb episoodide varal, mis näitavad kuidas hulga ja jõu peale rajatud arvestused ikka ja jälle tühja läksid, kuna pääs tuli üsna ootamatult sealt kust keegi ei oleks osanud teda oodata: mõne « hulkuva aramealase », kuiva maa peale laevahitaja, Niiluse voogude hoolteks usaldatud lapse, poisikeseohtu lambakarjuse või koguni mõne naise kaudu, kellele tollal väga vähe väärtust omistati. Kuid ka Naatsareti puusepa Jeesuse lugu ei erine põhiliselt Taaveti ja Koljati omast: seal kus kuningas Sauli sõjavägi nõutult seisab, astub karjapoiss Jumala nimel hiiglasele vastu ning päästab hädast terve rahva.

Kas on see tänapäeval teisiti?

On avalik saladus, et oma usku tõsiselt võtvat kristlast nn. kristlikes maades kohtlaseks peetakse. Muidugi ei hakka ükski « ristiinimene » (sellel sõnal on meie keeles siiski veel väärtust) seda armetut silmnäku ogaraks nimetama, kes kirikus käib või koguni oma kallist raha misjonitele annetab, aga nii ta arutab. Ja peab ennast targemaks.

Jeesus ei tulnud tarku päästma, vaid neid, kes end abivajajateks tunnistavad. Asi on veelgi tõsisem: tarkade eest on Jumalariigi asjad hoopis ära peidetud. Mu-jalt Pühakirjast näeme, et see tõde kuulub Jumalariigi põhiseadusse.

Kuid Jeesus ei soovi siinkohal nii väga tarku esile tõsta kui seda, et Jumala ilmutus on *kõige vähemate* jaoks. Niisiis mitte « mõõdukalt vähemate », vaid nende tarvis, kes end *kõigist* teistest vähemaks tunnevad ja tunnistavad. Alles siis, kui me oma kooli- ja muu tarkuse maha paneme ning iscenese jõuetust enam ei püüa kuidagi maskeerida, tohime loota sellele, et kae me silmilt langeb ja et me võime näha maailma nagu see tegelikult on — Paabel.

Kui see nii on, pole aga ka kellelgi põhjust Piiblit kätte võttes karta, et « kas mina, koolitamata inime, sellest ka aru saan? » Selle meie põhilise nõtruse tunnistamine on koguni tingimuseks, mille täitmatajätmisel avatudki Pühakiri meile suletud raamatuks jääks. Isa ja Poeg on üks: pole kahtlust, et Poegki tahab meile ilmutada Isa ainult siis, kui tunnistame end kõige vähemateks. Alles siis leiame Pühakirja peidetud tõed, siis saame teada, kes on Isa ja kes on Poeg — ning kes oleme meie ise.

Mõtteid Pühakirja lugemise üle

Lapsepõlvest mäletan inimest, kes uskus, et Piibel on Jumala Sõna, ja otsustas selle korraks otsast lõpuni läbi lugeda. Ettevõtte oli muidugi vaevaline ja selle inimese seisukohast isegi kangelaslik, sest ajaloolise ning teoloogilise kommentaari puudusel pidi tal suur osa tekstist jääma täiesti arusaamatuks. Visa tahtmisega ja veendumuses, et asi on vaeva väärt, jõudis ta siiski paari kuu pingutuse järel kaanest kaaneni välja. Pühakiri oli nüüd siis «ära» loetud, kuid mis oli sellest kasu? Lugeja ise arvas, et Jumala Sõna on tõesti imelik ja keeruline, ja et ainult vähesed väljavalitud oskavad sellega midagi peale hakata. Tema end nende väljavalitute hulka ei lugenud, ja sellepärast ei tekkinud temal sealjuures mingisugust probleemi. Sellega lõppeski see lugu. Meelde jäi lugejal väsitavast lektüürist peamiselt suur sõjapidamine Vanas Testamendis, Kristuse ristisurm, viimsepäeva pasunad, ja kõige selle kohal nagu ähvardav äiksepilv, karm ning võimas Jehoova, kes karistab. Pärast seda ei ole see inimene minu teada enam kunagi Piiblit kätte võtnud.

Hiljem kohtasin teistsuguseid Pühakirja lugejaid. Ka nemad uskusid, et Piibel on Jumala Sõna, ja lehitsesid seda sageli, aga nii kuidas juhtus, märkides üles siit-sealt kirjakohti, mis neile eriti meeldisid, kuid jättes tähele panemata järgnevaid ridu või teisi lehekülgi, mis oleksid kulunud antud tsitaadi täienduseks. Niisugusest ebaobjektiivsest lugemisest kasvas nii mõnelegi täiesti isikupärane ususus-teem, millel ametliku kirikuga ja tihtipeale kristlusega üldse enam palju ühist ei jäänud. See toetus küll Pühakirjast korjatud väidetele, kuid läks põhiliselt hoopis oma rada. Pühakiri on ju niivõrd mitmekesine, mitmepalgeline, et sellest saab igasuguste teesidele ja tõekspidamistele tuge leida, kui keegi seda sihilikult otsib ja oma teooria kinnituseks sobivad laused üksikult välja nopib. Sedasorti piibliuurimisest on ju ka tekkinud mitmed sektid. Sellega

on ka seletatav, et juba kakstuhat aastat armastatakse ja vihatakse, ehitatakse ja hävitatakse ikka ühe ja sama Jumalasõna nimel.

Huupi lugemise hädaohud on juba varematele põlvedele silma hakanud. Kriitilistel aegadel soovitas Kirik isegi jätta kirjasõna lugemine ja seletamine asjatundjate hooleks. Protestantide üks peamine süüdistus katoliku kiriku vastu ongi ju olnud usklikule «ärakeelatud» Jumala Sõna. Muidugi arvati, et Kirik püüab poliitilistel põhjustel, võitluses võimu eest, Issanda õpetust usklikule kättesaamatuks teha. Aga et keskmine kristlane üksi, omal jõul, seda õpetust Piibli värsirä-gastikust vaevalt üles leiab, selle üle on vähesed põhjalikumalt järele mõtelnud.

Valestimõistmine näib igatahes olevat kardetavam kui üldse mitte mõistmine. Selle juhtlause põhjal peaks Piibli lugemise eel käima kibe uurimistöök ajaloo, arheoloogia ja usuteaduse alal. Kõigepealt paar aastat ülikooli, ja alles siis Raamatute Raamat kätte võtta!

Kuid ka see seisukoht või meetod ei pea paika. Raamatukogud kubisevad tarkade, õpetatud inimeste teostest ja eksegeesidest, aga enamasti leiame sealteletusi, kommentaare, illustratsioone, mis siiski jätavad mulje, et kõik see eruditsioon ei ole suutnud tungida ilmutuse pinnani. Jutt võib olla pikk ja põhjalik, ilma et selles ilmneks SÕNA. Legendid, luule, ajaloolised tõsiasjad segamini ühe vana rahva moraaliõpetusega — neid saab analüüsida, nende olemasolu tõestada või ümber lükata. Issanda Vaim aga kasutab kõike, lauliku fantaasiat ja päevasündmusi... Kus ta ometi väljendub? Mis ta ütleb? Mis mõte on sellel tänases perspektiivis? Meie elus? Praegu, homme? Mine siis vaata ja otsi. Mõni leiab, mõni ei leia midagi.

Iga kristlane, kes tahab süveneda Pühakirja tõdedesse, peab endale esitama selle küsimuse: kuidas siis tuleb Piiblit lugeda, nii et see ka tõesti osutuks vaimseks

valguseallikaks? Konkreetselt, oma kogemuste põhjal, on kõige kindlam tee evangeeliumide kaudu. Need on kõige arusaadavamad, ajaliselt meile kõige lähemad. Neis viidatakse sageli — eriti Matteuse juures — Vana Testamendi allikatele, « Kõik see sündis, nagu prohvetid olid kuulutanud... » Jeesus ise nimetab tihti Seadust, tuletab meelde Aabrami, Saalomoni, Moosest ja teisi tuntud kujusid Iisraeli minevikust. Iga sellise kirjakooha puhul on kasulik, vastav peatükk Vanas Testamendis läbi lugeda. Sest Uue Testamendi « rõõmusõnum » on ka Vana Testamendi võti. Kogu vaimne elu koondub selle ümber; valitud rahva pühad raamatud, samuti kõik Jumala ilmutused enne Kristust on ettevalmistuseks Messiasse tulemisele: neid võib täielikult mõista ainult meie Õnnistegija õpetuse valguses.

Kui kellelgi on võimetus lugemisel appi võtta eriteadlaste seletavaid märkusi, siis tehku ta seda julgesti. Iga õige teadus viib Jumalale ligemale. Mida põhjalikumalt tunneme ajalugu, seda sügavamale küünib arusaamine. Kuid meeles tuleb pidada siiski, et SÕNA on ajatu, ja et isegi ajast tingitud vormides väljendub tõde, mis maksab meie jaoks samuti kui meie esiisadele paarituhanda aasta eest.

Kõige tähtsam tegur Piibli täisväärtuslikus lugemises seisab siiski mujal. Ilma selleta võib kõik vaev jääda vaimselt viljatuks. Usuasjades ei saa kindlaks määrata mingit tehnikat. Ärgu lootku keegi, et mõne osava ja psühholoogiliselt läbi proovitud meetodi abil saab Jumalasõnast igal juhul « jagu ». Piiblis avaldub Jumala ilmutus inimkonnale. See ilmutus jääb meile isiklikult nii kaua mõistmatuks, kui Jumal ise ei ava — metafüüsilises mõttes — meie silmad ja kõrvad.

Sellepärast on Pühakirja uurimisele asudes kõige olulisem meie sisemine ettevalmistus. Pühakirja ei tasu lugeda ÜKSINDA, vaid koos Issandaga, kes on Elu ja Valgus. Tema näitab ja seletab meile, mis meil on vaja teada. Kui me Teda appi kutsume, siis saab kõik selgeks. Muidugi mitte kohe, mitte alati nii lihtsa vaevaga, nagu see meile meeldiks. Ka Jumalasõna nõuab pingutust ja kontsentratsiooni. Aga ka kannatlikkust ja usaldust. Vaimsetes asjades määrab Issand tunnikava.

Aga kindel on see, et ainult Issand teab ja võib meile midagi teada anda. Üksi, omal jõul saame Piiblist ainult täiendust oma kooliharidusele.

Fanny Sivers

Ökumeeniline piiblitõlge

Ajakirja *Ecclesia* k.a. esimesest numbrist laenama isa François Refoulé artikli teoksiloleva interkonfessionaalse piiblitõlke üle prantsuse keeles.

« Katoliiklased, protestandid, ortodoksid — me koguneme kõik Piibli ümber, kirjutas a. 1950 Paul Evdokimov. Suletud Piibel ühendab meid, aga niipea kui me selle lehed lahti lööme, näeme, et avatud Piibel meid lahutab. Me loeme teda isemoodi, me loeme temast välja erinevaid tõdesid ». Kõigepealt lisaksime sellele: me loeme teda *eritõlgetes*. Katoliiklastel on koguni keelatud protestantlike tõlkeid lugeda, protestandid jälle peavad katoliiklike tõlkeid kahtlasteks

ning veelgi enam selgitavaid märkusi, millega neid varustatakse. Ühe äsjailmunud raamatukese autor kinnitab et need märkused « väänavad sageli Kirja tähendust eneseõigustuse-püüdega ». Nii leiamegi, et Piibel, mis peaks meid ühendama ja lepitama, näib kõigepealt lahutav raamat olevat.

Kuid võibolla on harjumus meid liig kergesti selle situatsiooniga lepitanud: kas pole see skandaal tähttähes mõttes? Kas on meil õigus lootust maha matta?

Ammune soov

Miks ei võiks katoliiklased ja protestandid koos töötada, et sellele skandaalile lõppu teha? Niisugust interkonfessionaalset tõlget kavandas Richard Simon juba 1676. a., kui ta tegi prantsuse protestantidele ettepaneku a. 1669 Amsterdamis Elzevieri kirjastusel ilmunud Piiblit koos katoliiklike eksegeetidega läbi vaadata. Kuid aeg polnud veel küps, ning Richard Simon, kes sattus šveitsi protestantide ja prantsuse benediktiinide-jesuiitide vahelisse risttulle, pidi oma kavast loobuma.

Kaks sajandit hiljem, a. 1866 kerkis kava uuesti päevakorrale pastor Emmanuel Petabel'i teenest. Koos Madeleine'i kiriku vikaari, isa Etienne Blanc'i ja hea heebrea keele spetsialisti Levy Bing'iga asutas Petabel « Üleriikliku seltsi pühade raamatute tõlkimiseks prantsuse keelde ». See selts seadis enesele sihiks filoloogilisele ja literaarsetele pinnale jäädes niisugune tõlge luua, mille võiksid omaks võtta kõik konfessioonid. Kuid « Syllabusele » (a. 1864 avaldatud sekularisatsiooni soodustavate teeside loetelu, t.m.) järgnenud aastad ei olnud soodsad ja katoliku vaimulikele keelati sellest üritusest osavõtmine ära. Nii ebaõnnestus seegi.

Kui tekkis Ökumeeniline liikumine, ei saanud kava uuesti ülesvõtmine tulemata jääda. Sellepärast ei ole sugugi üllatav, et ta ongi aktuaalseks saanud, küll aga seik, et oli vaja oodata kuni algatus tuli ühelt mitte-eksegeedilt, lihtsalt pastorilt Ida-Prantsusmaal. Oleme siiski kohustatud märkima, et tema üleskutse leidis eksegeetide pool otsekohe soodsa vastukaja.

Praeguse kava sünniloost

Algatajad pidasid võimalikuks kaht lahendust: kas mõne juba olemasoleva tõlke ühine läbitöötamine või täiesti uus tõlge. Majanduslikel, ajalistel ja töö enese lihtsustamise põhjustel tehti alul otsus esimese lahenduse kasuks. 1964. a. juulis sõlmiti juba kokkulepegi nn. Jeruusalema Piibli revideerimise asjus, mis oleks toimunud katoliiklike ja protestantlike ekse-

geetide ühistööna. Kuid juba järgmise aasta jaanuaris loobuti sellest kavast, kuna mõlemad, niihästi katoliiklased kui protestandid, olid hakanud teist lahendust pooldama. Nad arvasid, et Jeruusalema Piibel ei leiaks ehk isegi mitte revideeritud kujul prantsuse keelt kõnelevate protestantide üksmeelset poolehoidu. Selle revideeritud väljaande kallal töötanud protestantlike eksperte oleks võidud süüdistada juhtimise jätmises katoliiklaste kätte: küsimusesoleva nelja kuni kuue eksegeedi « esinduslikkus » oli ju igal juhul vaieldav asi. Nii oli olemas riisiko, et kavatsetud uus väljaanne võis põhjustada lahkarvamiste ja parteide tekkimise ja uue tõlke väljatöötamine kogu ulatuses näis vältimatuna.

Ökumeenilise tõlke eriraskused

Ökumeenilise tõlke idee on kahtlemata ahvatlev, kuid kas ta pole utoopiline? Kas ei ole isa Richard Simoni ja pastor Petabel'i ebaõnnestumised selle tõestuseks? Nemad ise mõtlesid igatahes teisiti: nad ei kirjutanud nurjumist tehniliste raskuste, vaid oma aja poleemilise kliima arvele, mida nad südamest kahetsesid. Olgu kuidas on, tänapäeva eksegeetidel pole mingeid kahtlusi ühise tõlke võimalikkuse suhtes. Filoloogia ja eksegees on tänapäeval saavutanud nii kõrge teadusliku taseme, et tendentslik tõlge on tegelikult võimatuks saanud. Olemasolevate katoliiklike ja protestantlike tõlgete lahkumine ongi juba tähtsusetuiks kahanenud. Meie arvates on selle parimaks tõestuseks, et Inglismaa katoliiklik piiskopkond andis möödunud aastal loa ühe anglikaani tõlke tarvitamiseks, milles oli tehtud ainult kuus parandust. Skandinaavia katoliiklastel polegi veel muud kui luterlaste tõlked: nende reservatsioonid puudutavad väheseid kohti ning on ise väikesed — muide jagavad neid ka protestantlikud eksegeedid. Ühise tõlke teel leidub kindlasti raskusi, kuid need näivad olevat vähem eksegeetilisest kui keelelist laadi: sajandite pühitsuse saanud keelepruuki on raske muuta.

Selgitavate märkuste osas toob koostöö kaasa palju delikaatsemaid probleeme. Minevikus on katoliiklased, protestandid

ja ortodoksid üht ja sedasama kirjakohta eri mõttes ja mõnikord isegi vastukäivas mõttes tõlgendanud. Kas seisab kompromissideta üksmeel märkuste suhtes võimaluste piirides?

Katoliiklikud ja protestantlikud teoloogid kardavad et ei. Mõned protestandid kardavad peale selle veel, et katoliiklikud eksegeedid võiksid tuua pärimuse nimel kommentaari mõtteid, mis on Piiblile võõrad. Samuti küsivad mõned katoliiklased eneselt, kas lahkumineku protestantidega Pühakirja ja pärimuse asjus ei tee põhilise üksmeele saavutamist täiesti võimalikuks.

Neid kartusi ei tohi alahinnata; meie projekti algatajad ei teinud seda kindlasti mitte. «Segased» selgitused oleksid põhjalikult kompromiteerinud ökumeenilise Piibli idee üldse. Ülesanne on kindlasti raske ja delikaatne; ta ei näi ometigi võimatuna, vähemalt tingimusel, et kavatsatud selgitused püüaksid kõigepealt tõlgitud teksti literaalset tähendust esile tõsta ning teeksid seda teatud meetodit silmas pidades. See oli muide juba Jerusaalema Piibli puhul sihiks seatud. Tegelikult osutub see tee vajalikukski: teksti literaal-tähenduse kätteleidmine ja seletamine on ju eksegeedi esimeseks ülesandeks, nagu kinnitas paavst Pius XII piiblientsüklikas *Divino afflante spiritu*. Kuid selles, mis Piibli literaal-tähendusse puutub, valitseb katoliiklike, protestantlike ja isegi konfessionita eksegeetide vahel üllatavalt ulatuslik üksmeel. «Tänapäeval ei kasva Piibli uurijate-eksegeetide seas mitte üksnes omavaheline läbikäimine, kirjutab isa Yves Congar mõni aasta tagasi, vaid koguni mingi "vaimu-vabariik", mille piirides aina süvenevad ja laienevad ühine meel ja keel, ning seda juba nüüd kaugeleulatuva tähendusega, oluliste uurimistulemuste suhtes». Eksegeedid, kes võtavad osa interkonfessionaalsetest piibli-kongressidest, on sellest hästi teadlikud.

Ühiselt väljatöötatud märkused — kui nad on teaduslikku laadi — ei näinud siis a priori võimatutena. Kuid selle mulje paikapidavust oli vaja tõestada. Selleks moodustati suuremamõõtmeline katoliiklike ja protestantlike eksegeetide komitee ning tehti sellele ülesandeks ap. Pauluse Rooma-kirja tõlge ja selgitused ette valmis-

tada. See on Uue Testamendi kõige raskem osa, ühtlasi ka kõige rikkam õpetuslike küsimuste poolest. Kas polnud just selle kirja tõlgendamise kristlaste lahklöömise põhjuseks 16. sajandil? Senini on kaheksa peatükki juba tõlgitud ja selgitustega varustatud. Mõnikord saavutati üksmeel alles pärast pikki vaidlusi: ühel korral vajati üheainsa värssi tõlkimiseks kaks ja pool tundi. Kuid tõlgitsemisraskused ei olnud — koosolnud eksegeetide eneste üllatuseks — kordagi konfessionaalset laadi; nad johtusid ainuüksi ap. Pauluse stiilis esinevatest tumedatest kohtadest ja tema dialektika peenest koest. Peale selle ei osutunud ühtki korda vajalikuks appi võtta protokollis ettenähtud hädalahendust: kahe või kolme eraldi-seisva selgituse kirjapanekut.

Tehtud katse tulemused näivad niisiis otseselt asja kasuks rääkivat: kui katoliiklased ja protestandid on Rooma-kirja suhtes ilma vähimagi kompromissi või järeleandmiseta üksmeele saavutanud, võib oodata, et nad ei pörka tulevikuski ületamatute takistuste vastu.

Selgitavad märkused tulevad niisiis ühised. Nad on täiesti teaduslikud: nad ei ole pealiskaudseks ühiseks nimetajaks ega kujuta endast kompromissi. Ettenähtud protseduur püüab muide kõiki «kergeid» lahendusi juba alguses ära hoida: kõik tõlgitud tekstid, kõik märkused lähevad läbivaatamiseks suure hulga konsultorite kätte. Kui peaks juhtuma, et mõni tõlkija end märkamatu kaastööst mõjutada laseb või vaevarikka vaidluse vältimiseks kohmaka lahendusega nõustub, näitaksid kontrollivad kolleegid vea kindlasti kätte. Muidugi jääb püsima võimalus, et mõne küsimuse puhul üksmeelt ei saavutatagi: sel juhul peegelduks tõlgenduste lahkumineku, nagu juba ülemal mainitud, kahe- või kolmekordses märkuses.

Teostamisraskused

Mitmekuise töö tulemused tõendavad niisiis ökumeenilise tõlke teoreetilist võimalikkust. Kuid kas on ta ka tegelikult teostatav? Läbiviimise raskused on nimelt küllaltki suured. Piibli tõlkimine on pikk, raske ja järjekuldaselt kulukas ettevõte. Öku-

meeniline tõlge on veelgi aeganõudvam, raskem ja kulukam. Ta nõuab tihedaid kontakte ja töökoosolekuid, tähendab: sagedast pikemat teelolekut, reise. Ta nõuab vähemalt kaks korda rohkem tõlkijaid kui ühe konfessiooni tehtud tõlge. Selleks, et ta ökumeeniline karakter poleks vaieldav, on vaja et tal oleks enamuse prantsuse keelt kõnelevate katoliiklike, protestantlike ja ortodokssete eksegeetide heakskiit, mis eeldab suurt hulka konsultoreid jne.

Üheks esimestest teostamisprobleemidest oli niisiis: kes võtab enese peale moraalse ja majandusliku vastutuse niisuguse ettevõtte eest? Mis protestantidesse puutus, näis asi piibliseltside huvi- piirkonda kuuluvat. Kuid kas oli neil võimalik toetada projekti, mis kujutas teatud mõttes konkurentsi nende eneste väljaantud *Bible Segond'ile*? Senini polnud nad ju ka ökumeenilisest liikumisest osa võtnud. Prantslastest algatajad pöördusid siiski Üleilmse Piibli-Alliansi poole. See vastas otsekohe jaatavalt ning suuremeelsusega, millele tuleb au anda. Selleks et näidata ettevõtte vastu osutatud huvi, võttis Alliansi sekretär vastutuse isiklikult enese peale. Katoliiklikult poolt nõustus kirjastus « Cerf » kava teostamise eest vastutust kandma, olgugi et tema õlul lasus juba küllalt suur mure Jeruusalema Piibli revideeritud väljaande näol.

Teiseks suureks küsimuseks oli: kas leidub küllaldasel arvul esmaklassilisi kaastöölisi? Võis karta, et terve hulk katoliiklike ja protestantlike eksegeete, kas käsilolevate aeganõudvate tööde tõttu või lihtsalt kartusest uue ülesande raskuste ees, ära ütlevad. Ka see kartus osutus asjatuks: praegu on tõlkele kindlustatud peaaegu kõigi prantsuse eksegeetide kaastöö.

Ökumeenilise tõlke vajalikkus

Kui protestandid ja katoliiklased üleskutsele otsekohe vastu tulid, sündis see sellepärast — usume — et neid seob ühine usk. Piiblit võidi minevikus lahutavaks raamatuks pidada; katoliiklastena usume me selle peale vaatamata, et ta on kristlasi lepitud raamat ja et temas peitub

üllatavalt palju armu-abi üksmeele saavutamiseks. Eks kuuluta seda ju pidulikus toonis ökumenismi-dekreetki: « Dialogis eneses on jumalikud sõnad tähtsaimatest tööriistadest Jumala vägevas käes selle ühtsuse saavutamiseks, mida Lunastaja pakub kõigile inimestele ». Meist lahuselevad vennad ei mõtle teisiti: seda tõendab pastor Boegneri kõne mälestusväärset kokkusaamisel kardinal Bea'ga Genfis, kus ta kriipsutas alla et « Piibel on see tõeliselt ökumeeniline paik, kus me kohtume väga suures ja viljakas vennameeles, ükskõik kui suured eriarvamised meid muidu veel ei lahutaks ».

Niisuguse tõlke väljaandmine on käesoleval silmalpilgul teretulnud. Ta on seda kõigepealt ökumeenilisest seisukohast. Ühes hiljutises raamatus, *Provisoorse dünaamikast* (Dynamisme du provisoire), hoiatas Taizé prior Roger Schutz kristlasi ökumeenilise liikumise soikujäämise eest, mis võiks sündida just praeguste edusammude ettekäändel. Ökumenism võib oma arengule peagi teatava rahuiliku koeksistentsi piirid ette panna. Samuti on karta, et usklik rahvas, kes on täis head tahtmist, kuid sageli ei aimagi asjade komplikseeritust, võiks ruttu võõrduda liikumisest, mis ei suuda lähemas tulevikus kirikutevahelisel pinnal nähtavaid tulemusi tuua. Leeki võib küll kahtlemata elustada uute algatustega: katoliiklased, protestandid ja ortodoksid võivad astuda senisest veelgi rohkem solidaarsust näitavaid samme, töötada ühiselt sotsiaalsetes ülesannetes, koos palvetada ja omavahelisi sõprussidemeid sõlmida. Niisugune ligimesearmastuse-võistlus on kindlasti soovitud ja vajalikki; ta aitab kahtlemata kaasa lahuselevate vendade lähendamiseks, sest iga edusamm ligimesearmastuses tähendab edusammu ühtsuse suunas. Püha Agustinus armastas korrata, et usklike südameisse valatud ligimesearmastus — kui see vaid tõeline ja ehtne on — tõukab neid vastustamatu jõuga oma vendadega ühinema, sest « Püha Vaim on sõpruse looja ». Ehtsast ligimesearmastusest ärkab usklike südameis paratamatult *votum catholicitatis*, mis on *votum unitatis*.

Armastus on ökumeenilise liikumise kandjaks. Möödunud ajad tunnistavad aga, et ühisest sotsiaalaktioonist armas-

Usklik inimene on realist, ta näeb, mis maailmas sünnib ja annab kõik selle hooleks, kes ütles: «Taevas ja maa lähevad hukka, aga minu sõnad ei lähe mitte hukka». (Matt. 24, 35)

(Ristisõitjate kindluse varemed Keisareas.)

tusele ei piisa. Kas pole meie, kristlased, kõigepealt ühe päästva sõnumi kandjad ja Issanda õpilased? Ning mida muud oodatakse sõnumitoojalt, kui et ta ustav oleks? Mida nõutakse õpilaselt, kui mitte kuulekust? Need imperatiivid on niisama nõudlikud nagu ligimesearmastus, niihästi katoliiklaste kui protestantide suhtes: ligimesearmastuse-ühtsus nõuab tõe-ühtsust. Me oleme sellest kõik hästi teadlikud: kust muidu praegune ökumeeniliste kohtamiste tõusulaine? Kuid, nagu rõhutas hiljuti isa Henri de Lubac, «uurimuste ja kokkutulekute arvu kasvades kasvab ka kiusatus lõputuid lahkuminekuid kirjeldada ning pisimategi konfessionaalsete nüansside ümber keerlema jääda. Ökumeenilise tegevuse organiseerimine annab peaaegu fataalselt elu selle «hämmastava kadeduse» idudele, milles juba keskaja vaimumehed nägid üht Jumala Kiriku kurjematest muhtlustest». Konfessionaalset või teoloogilisi erinevusi ei ületata tagasipöördumisega reformaatorite ning tollaegsete katoliiklike teoloogide juurde,

vaid suurema ustavuse läbi Pühakirjale. Me ei jõua üksteise juurde muidu kui siis, kui me allume kõik kuulekalt ja alandlikult Jumala Sõnale. Jumala Sõna on see, mis meid vabastab teoloogide kitsastest vaateväljadest ning ka neist sihist kõrvalekaldumistest, milles me igaüks ise süüdi oleme.

Samuti oleme veendunud, et kristliku elu olulisi küsimusi puudutavad positiivsed saavutused — ühine Piibli tõlge ja kommentaar puudutavad kindlasti olulist — on käesoleval silmapilgul parimaks vahendiks, et ökumeenilist liikumist päästa soikumisest, ja ka selleks, et usu enese alal toimuvat lähenemist erikonfessioonide vahel tõhusalt ette valmistada. Annaks Jumal, et see ökumeeniline tõlge tunnistaks kõigi tema autorite kuulekust Jumala Sõnale!

Kõnesolev kavatsus ei näi sugugi vähem tervitatavana misjonitöö seisukohast. Rida Aafrika, Ameerika ja Aasia piiskoppe ei varjanud Kirikukogul sugugi kristlike misjonite murettekitavat seisukorda. Nat-

sionalismite ärkamine ja sellega seoses endiste religioonide äratamine, islami edenemine, sotsiaalsete struktuuride purunemine vastsetel tööstusaladel ja linnades, seavad misjonid hädaohtlikku olukorda. Veelgi rohkem rahunust tekitab üks teine tegur: selleks on rahvaarvu uskumatult suur kasvamine arengumaades. Olgugi et ka kristlaste absoluutne arv kasvab, kahaneb nende suhteline osatähtsus pidevalt. Evangelisatsiooni-kohustus muutub seega aina tungivamaks. Kas ei peaks kristlased, olgugi et veel lahutatud, võtma oma kohustusena neile miljonitele, kellele ristiusk on täiesti tundmatu, vähemalt seda näidata, et Piibel on neile ühiseks aluseks ning et nad on võimelised loobuma võistlevatest, mõnikord omavahel erinevatestki väljaannetest?

Seda misjoni-perspektiivi pole meie ökumeenilise tõlke kavandajad hetkekski silmist kaotanud. Algusest peale oli prantsuse keelt rääkivate Aafrika maade jaoks ette nähtud eriline odav väljaanne, mis võimaldaks laialdast levikut. On aeg, et Jumala Sõna saaks tiivad kontinendil, millel on juba ammu eriline koht meie südameis.

Sõprade töö

Niisugune laiahaardeline üritus nõuab paratamatult keerukat organisatsiooni. Vastutavad isikud ongi viimaste kuude jooksul terve rea erikomiteesid ellu kutsunud. See ei muuda midagi nende veendumuses, et organisatsioonist üksi, üks-

kõik kui täiuslik see ka ei oleks, ei piisa ülesande edukaks lahendamiseks. Töö, mis annab nime «ökumeeniline», võib õnnestuda ainult sõbraliku ja usaldusliku dialoogi viljana. See eeldab, et kõigil kaastöölistel oleks võimalus üksteisega tihti kokku saada, ruumiliseltki üheskoos töötada ja üksteist tundma õppida. Nii ongi protokollis peale side-bülletääni ja korrapärase, aasta läbi peetavate töökoosolekute ette nähtud veel erilised suvepäevad, nagu neid möödunud suvel Giettes' is (Shveitsis) juba peetigi. Kõik, kes neist osa võtsid, pöördusid koju veendumusega, et miski ei suuda asendada niisuguseid mõnusa raamistikus veedetud kooselu-päevi. Protestantidest ja katoliiklastest tõlkijad õpivad seal üksteist tundma mitte enam töölaua ääres, vaid igat sorti ühisüritustes: nõudepesul ja võrkpallimängus, matkadel, einetel jne. Lõpuks õpivad nad ka koos palvetama ning näevad igal õhtul ikka selgemini, et see on üks ja seesama armastus Issanda vastu, mis neid ühendab. Seal kasvab kõigi kaastööliste vahel tõsine sõprus, mis tingib siirast ja konstruktiivset mõttevahetust.

Päris kindlasti nõuab sedalaadi üritus kõigilt kaastööliselt tunduvaid ohvreid. Nad peavad loobuma isiklikult huvipakkuvamatest töödest, kärpima oma puhkuseaega, tegema väsitavaid sõite. Need ohvrid on aga alati hea meelega kanda võetud, veendumuses, et lõpptulemus tasub vaeva.

François Rejoulé O.P.

Kuidas lugeda Uut Testamenti?

Loe palvemeels!

Uus Testament ei ole mingi romaan. Seda võib palvetagi lugeda. Uues Testamendis seisab Jumala sõnum Jeesusest Kristusest, see on tõesti üks «testament»: meid kutsutakse üles, Tema lasteks ja pärijateks hakkama. Jumal on meile kirjutanud midagi, mida võib nimetada «armastuskirjaks». Kuidas võiksite kuulamata jätta, mis Jumal meile ütleb? Kui-

das tohiksime «vaid korraks läbi lugeda» seda, millest oleneb igaveseks ajaks pakutud pärandus? Kuidas võiksite teisiti toimetada kui rõõmu ja tänuga meelde panna kõik mis Jumal on meile kirjutanud armastuse ajel?

See võib ainult palvevaimus sündida. Sellepärast peitub rohkem kui väline vormitaitmine selles, kui inimesed enesele harjumuseks teevad enne Piibli lugemist

käed risti panna ja palvetada: Issand, ava mu silmad Sinu Seaduse imesid nägema! ning lasevad pärast lugemist kõigel palveks saada, umbes nende sõnadega: Issand, lase neil tõdedel mu südamesse tungida, anna et mul õnnestuks neid igapäevasesse ellu rakendada!

Loe järele mõeldes!

Uus Testament ei ole mingi ajaleht. Selle võib kähku läbi võtta. Uus Testament on « Jumala leib » millest me elame, mida tuleb siis ka « süüa ». Söömise juurde kuulub aga ka närimine: s. t. Piiblit on vaja lugeda aeglaselt. Isegi üksikud värsid ja sõnad nõuavad teatud « läbinärimist ». Sealjuures võivad meile tõhusaks abiks olla mõningad küsimused, mille vastamist soovitatakse. Nad ei kehti iga juhu ja iga kirjakoha jaoks; mõnikord tuleb üht, teinekord rohkem mõnd teist toonitada. Need küsimused kõlaksid umbes nii: mis seisab selles kirjakohas tegelikult? mida õpetab see sõna mulle Jumalast? mida võin siit õppida Jeesuse, inimese, minu enese kohta? mida nõuab Jumala sõna minult, mida kingib ta mulle siin? missugune patt saab mulle selles sõnas selgeks? mis asjas pean end süüdi tunnistama? mille eest pean tänama? mida on mul vaja paluda? missuguse mõtte võin ma Piiblist tänasesse päeva kaasa võtta? mida vaja nüüd teha?

Loe uuriva silmaga!

Uus Testament ei ole mingi lasteraamat. Selles võib niisamuti lehitseda. Uus Testament asetab meid hulga tõdede ette, mis on otsustava tähtsusega kogu meie elu jaoks. Neid on nii palju, et me saame lugeda ainult aeglaselt ja pingsa tähelepanuga. Soovitatakse lugeda kolm korda. Üks kord lugedes ei märka me veel kaugeutki mitte kõike: alles teistkordsel lugemisel saab nii mõnigi üksikasi vormi ja värvi. Kuid alles kolmandat korda lugedes põlevad teatud tähtsad mõtted südamesse ja meelde.

Esmakordse lugemise järele tuleks hetkeks silmad sulgeda ja püüda oma sõna-

dega jutustada, mida me õieti lugesime. Teistkordsel lugemisel tuleks kasutada värvipliiatseid ning kriipsutada alla üksikuid värsse või sõnugi nendes, et ruumikates peatüki-karpides leiduvaid pärle esile tõsta. Kolmanda lugemise jaoks koguneb sel viisil juba nagu iseenesest teatud küsimusi. Me võrdleme paralleelkohti, võtame appi teisi tõlkeid; nii uurides õpime me Kirja tundma.

Niisugusele põhjalikule lugemisele lase me järgneda vaikselt, looval pausil, et kõik palve kujul Jumala ette kanda.

Selline lugemine võtab aega, kuid ta sub vaeva. Õeldule lisaks veel üks nõuanne: on hea, kui me loetu ja sellest juurdeõpitu mõne lausega üles kirjutame. Alles see kroonib meie vaevanagemise teatava kirjakoha kallal.

Kust lugemisega algust teha? See ole neb isiklikest eeldustest, kuid paljud soovivad alustada Apostlite tegude raamatuga; siis tuleks Markuse, selle järele Matteuse ja Johannese evangeeliumid; edasi kiri Filippi kogudusele, siis Luuka evangeelium, pärast seda apostlite kirjade järg ning lõpuks Ilmutusraamat. Kuskil ei tohi me julgust kaotada, kui me mitte kohe kõigest aru ei saa. Me ei tohi unustada, millele juba apostel Peetruse taoline mees tähelepanu juhtis, nimelt et ap. Pauluse kirjades leidub paljugi « raskesti arusaadavat ». Seega pole tõesti põhjust häbi tunda, kui me kõigest aru ei saa, mis Piiblis seisab. Seal leidub paljugi, millest oskame ainult seda ütelda: Ma ei tea praegu; küll ma pärastpoole aru saan.

Kõige tähtsam on

Püha Vaim appi kutsuda, et me taipaksime, mida Jumal tahab meile ütelda ning mis tähtsus sellel meie elu jaoks on. Tee me hästi, kui me teda ustavalt ja iga kord appi kutsume. Meie siht on: Uut Testamenti tõesti tunda, selle sisu pea ja südamega omaks võtta ning siis neid tõdesid elada.

Hans Bruns

(Sissejuhatuses Uuele Testamendile, Giessen 1963)

Vatikani Raadio

teine eestikeelsete saadte sari, mis algas 12. nov. 1961, lõppes 19. det. 1965. Tänu neile saadetele oli eestlastest raadiokuulapatel võimalus jälgida II Vatikani Kirikukogu käiku kogu ulatuses. Eestikeelseid saateid toimetati Vatikanist juba varemgi, aastatel 1948-1953. Nagu siis, katkesid need nüüdki puht-tehnilistel põhjustel: nimelt ei piisa ühest saatest nädalas leivatööks, eesti koloonia puudumise tõttu Roomas ei olnud aga võimalik leida isikut, kes toimetaks saateid töö kõrvalt nagu seni õppestarbel Igaveses Linnas viibinud preester Vello Salo. Suurema arvu nädalasaadete korraldamist ei pea Vatikani Raadio sobivaks eesti katoliiklaste vähese arvu tõttu (praegu umbes kaks tuhat); kui arvestada sellega, et läti katoliiklaste jaoks, keda on kodumaal ümmarguselt pool miljonit hinge, oli senini olemas kaks saadet nädalas, seisis meie käsutuses suhteliselt pikk saateag. Vatikani Raadio juhatause sooviks on eestikeelseid saateid esimesel võimalusel jätkata.

Ühisel jõul

Hea meelega anname ruumi järgnevale üleskutsele.

Kirjastus Maarjamaa kavatab lähemas tulevikus välja anda kommentaariga varustatud Markuse evangeeliumi uues eestikeelses tõlkes. Raamat oleks esimeseks sellelaadiliseks meil ning ühtlasi esimeseks näiteks uuest, kogu ulatuses kommenteeritud piiblitõlkest, mida kavatab teha preester Vello Salo. Uut tõlget võib keeleliselt liigitada konservatiivsete hulka; ta ei taotle keeleuenduslikke sihte.

Ajal, mil meie kodumaal Piiblit vaenatakse, oleks ilus, kui näitaksime oma lugupidamist Raamatute Raamatu vastu ühiste tegudega. Sellepärast avab kirjastus käesolevaga korjanduse väljaande teostamiseks eesti piiblisõprade toetusel. Esimese tuhande eksemplari ettearvestatud trükikulud on ümmarguselt 300 000 itaalia liiri (480 USA dollarit). Annetusi võib saata erilisele panga-arvele või ka otseselt kirjastusele, kuhu palume teatada annetaja nimi ja aadress, millel ta soovib evangeeliumi saada. Annetajad võivad lisada muidki aadresse, kuhu nad soovivad raamatut saata lasta kingitusena. Kirjastus kohustub saabunud annetusi kasutama ainult trüki- ja saatekulude katteks, levitades evangeeliumi tasuta annetuste kogusumma ulatuses. Kirjastuse aadress: Via dell'Olmata 9, Rooma; panga aadress: Opere di Religione, Vatikanilinn, konto «Vangelo S. Marco», n.o 37679/B.

Lisame, et enne Eesti sõjakeerisesse sattumist katoliiklikult poolt väljaantud Matteuse ja Markuse evangeeliumide (neid ei ole enam saadaval) selgitavad märkused olid võrdlemisi piiratud; kavatsuselolev uus väljaanne tahab tuua tunduvalt täielikumana ja vahepeal toimunud uurimistöö tulemusi arvessevõtva kommentaari.

Annetuste laekumisest teatame käesoleva ringkirja veergudel.